

M

K

B

T

Á

J

É

K

O

Z

T

A

T

Ó

PROGRAMOK
RENDEZVÉNYEK
BESZÁMOLÓK
JELENTÉSEK
RÖVID CIKKEK
KÖZLEMÉNYEK
HÍREK
HIRDETMÉNYEK

2017.

november-december

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest, Pusztaszeri út 35.
1025

HALOTTAINK

Dr. ZÁMBÓ LÁSZLÓ (1936–2017)

Hajdani tanítványaként, későbbi főtitkáráként, úti- és szerzőtársaként, és talán barátjaként búcsúzom Zámbo Lászlótól az egész magyar karszt- és barlangkutató társadalom nevében.

Zámbo László 1936. októberében Szekszárdon született. Élete végéig megőrizte a két világháború közti családban szerzett tulajdonságait: puritán módon a tudománynak, közelebbről a karsztkutatásnak élt, a világi élet hívságai egyáltalán nem érdekelték. Szerény és csendes maradt akkor is, amikor tudományos eredményei, tanszékvezetői beosztása és nemzetközi hírneve alapján lett volna mire büszkének lennie.

Az Eötvös Loránd tudományegyetemen 1961-ben szerzett biológia-földrajz tanári oklevelet. Már az egyetemen kitűnt szorgalmával, a karsztok iránti érdeklődésével. Ennek eredményeként Bulla Béla professzor, a Természetföldrajzi Tanszék nagy tekintélyű vezetője 1963-ban odavette a tanszékére. Attól kezdve nyugállományba vonulásáig oktatott a tanszéken – előbb tanársegédként, majd adjunktusként, végül docensként, és 1991–1994 között ő lett a tanszék vezetője is. Kutató geográfusok, földrajztanárok és geológusok, geofizikusok nemzedékeit tanította generációkon át. Legszívesebben szűkebb szakterületét, a talajtant, valamint Magyarország földrajzát oktatta.

Nála a kutatás és az oktatás szoros kapcsolatban állt. Fő kutatási területe a talajhátas vizsgálata volt a karsztosodás folyamatára: méréseit Aggtelek-Jósvafő vidékén, elsősorban a Béke-barlangban és annak felszínén folytatta, ahol egyedülálló, saját ötlete alapján, hihetetlen ügyességgel és találékonysággal kivitelezett észlelőkeretet épített ki. Sportolói múltjának köszönhetően nem ijedt meg a fizikai munkától, a nehézségektől. A barlang fölötti töbor tetejében és oldalában több helyen, valamint a töbor természetes feltöltésének aljában kiasott 10 m mély (!) gödörben (melyet petróleummal átitatott vasúti talpfákkal támasztott ki, ami a nedvességnek is ellenállt: így a gödör ma is bejárható) beszívárgás-mérőket és egyéb műszereket helyezett el. Tanúsíthatom, hogy Japántól Kanadáig nemzetközi hírű professzorok jöttek hozzá, köztük Derek Ford, a karsztkutatók doyenje is személyesen szemlélte meg a Béke-töbri észlelőkeretet, és nagy elismeréssel nyilatkozott róla. Mindenki ámulattal tanulmányozta, hogyan tudja megmérni a nyílt sziklafelszínen, vékonyabb és vastagabb avar- és talajtakaró alatt a különböző meredekségű lejtőkön a kőzet oldódását. Ehhez több évtizedes kitartó munkára volt szüksége.

Szívesen tartott terepgyakorlatot kutatási területén: 1981-ben magam is részt vettem egy ilyen gyakorlatán. Lenyűgöző volt lelkesedése, kutatói alázata. Saját példájával tanított, nevelt bennünket: ő kelt föl elsőnek, bevásárolt, volt hogy főzött is a tanítványoknak. Nem volt szigorú, de azt elvárta, hogy mindenki becsülettel végezze munkáját, egyéni feladatait. Mindenkiel külön foglalkozott. Tanítványai szeretettel is voltak iránta. A mérésekbe, amiket már akkor elkezdett, amikor ez a hazai földrajztudományban még nem volt szélesan elterjedt, önzetlenül bevonta hallgatóit is. Egy bulldog szívósságával harcolt a szűkös egyetemi lehetőségek között, hogy megteremtse a vizsgálatokhoz elen-

gedhetetlenül szükséges pénzügyi hátteret, pl. a talajlevegő szén-dioxid tartalmának in situ mérési lehetőségét. Mint az én tanszékem hajdani rekonstrukciós felelőse, jól emlékszem, hogy az ezredforduló előtt, az új egyetemi épület tervezésekor az egyetemi vezetők többször is visszautasították kérését az esztergató akna létesítésére. Végül mégis megépítették, és így úttörő módon mérni tudta a különböző talajminták azonos méretű mézskódarabokra gyakorolt hatását.

Nem elégedett meg az egyetemen szerzett tudással: már felnőtt fejjel, egyetemi oktatóként is újabb egyetemi szakokat végzett el. 1983-ban hidrológusi, 1986-ban talajtani szakmérnöki végzettséget is szerzett. Már 1969-ben nagy sikerrel védte meg egyetemi doktori értekezését. Aggteleki kutatásait soha sem tartotta lezártak, mindig elégedetlen volt, újabb és újabb adatokat gyűjtött: 16 évig készítette kandidátusi disszertációját, ami olyan jól sikerült, hogy bírálója az akadémiai doktori fokozat odaítélésére is méltónak tartotta.

Méréseit számtalan kiszállás során végezte: magam is többször vele tartottam, amikor laptopjára „leszívta” az elmúlt hónap mérési adatait a barlangban. Azt mondta, 9,5 millió adatot gyűjtött össze: ebből akarta a nagydoktori értekezését megírni. Sajnos, ez nyugdíjazása és többek féltékenysége miatt nem sikerülhetett.

Viszonylag kevés cikket írt, de tanulmányai széles körű nemzetközi érdeklődésre tarthatnak számot. Derek Ford meghívta Kanadába vendégelőadóknak, és közösen keresték fel a Föld számos karszterületét. Hosszabb időt tölthetett Japánban is Kazuhisa Yoshimura professzor vendégeként, ahol tanulmányozhatta a trópusi és szubtrópusi karsztokat. Emlékszem, közös ázsiai tanulmányutunkon is mindenhol talajmintát hozott. Sok mintája feldolgozására nem maradt ideje: számtalan anyagminta várt vizsgálatra a szívének oly kedves Kisorosziiban, ahol valóságos menedékhelyet épített ki magának és családjának végtelen szeretettel: nem véletlen, hogy ott is akart végleg meghalni.

A karszttudomány nagy és pótolhatatlan vesztesége, hogy kutató munkáját nem tudta befejezni.

Zámbo László 1991 és 1995 között Társulatunk elnöke volt, munkáját nagy szakmai hozzáértéssel, mindenki meglegedésére végezte.

Nyugodjék békében!

Dr. Leél-Őssy Szabolcs

BERHIDAI GYULA 1932–2017

Testvér öccsét, Gézát követve kezdte el a barlangok világát járni. Híres története volt az 1953-ban, a Pénzpatoki víznyelőnél (Jakucs László által vezetett kutató táborban) történt balesete. Itt egy hatalmas felhőszakadás a barlang foglyává tette egy időre: fél napot várt, hogy a felszínen az ideiglenes gát beüzemelésével átmenetileg csökkenjen a barlangba ömlő víz mennyisége.

A tábor végeztével kiszerezték a barlangból a beépített segédeszközöket, kötélhágcsókat. Kincses Jutka karbidlámpája a hágcsón kialudt, és ennek következtében Jutka visszazuhan a róla elnevezett 18 méteres aknában. (Szerencsésen túlélte a balesetet, társai félig eszméletlen állapotban kiszállították a barlangból, és teljesen felépült számos csonttöréséből). A csoport második fele, köztük Gyula is, kifelé jövet egy omladé-

kos részen eltévedt. A járatlan szakaszon Gyula egy olyan kőre támaszkodott, ami kimozdult alatta, és az egész omladékhegyvet megindította. Hatalmas mennyiségű kő omlott rá, a felszerelés egy részét örökre maga alá temette. Gyula ki tudott mászni az omlás alól, és kisebb sérülésekkel megúszta: az omladékot megkerülve, vérző fejjel, saját lábán ment ki a barlangból. Ezt a kalandos történetet Jakucs László *Felfedező utakon a föld alatt* című könyvében színesen leírja.

A kettős baleset évtizedekre visszavetette a barlang kutatását, és nagyon rossz hírért keltezte a frissen felfedezett nagy barlangrendszernek.

Mindez nem vette el kedvét a barlangkutatástól. Az ÉKME barlangkutató csoportjában járta tovább a barlangokat. Csak sorkatonai szolgálata miatt nem vett részt a Vass Imre-barlang 1954 évi feltárásában. 1958-tól a Vass Imre-barlang mellett épült karsztkutató állomás első gondnoka lett. 1960-ig voltak feleségével, Mártával Jósvafőn, és csak gyermekük születését várva váltak meg állomáshelyüktől, mert akkor még se víz, se villany nem volt bevezetve a szolgálati lakásukba. Első gyermekükből, Tamásból szintén neves barlangkutató lett, és húga Marian is gyakran járta a barlangok világát. Unokája (Tamás fia), Berhidai Gergely pedig néhány éve tragikus körülmények között szenvedett halálos barlangi balesetet Szlovákiában.

Berhidai Gyula nagyon jól ismerte a budai barlangokat is. Amikor a Budapesti Műszaki Egyetemen 35 év után – kibővítve – újra kiadták a nagy sikerű Schafarzík-Vendl könyvet (Geológiai kirándulások Budapest környékén), ebbe, és az 1964-es megismételt kiadásba ő írta a "Budapest barlangjai" c. fejezetet.

Adamkó Péter

HORVÁTH GYŐZŐ 1950–2017

Fiatal korától kezdve aktívan bújarkodott a METEOR TTE (VMTE) Nautilus Vízalatti Barlangkutató csoportjában, melynek hamarosan vezetője lett. A csoport, 1975-től kiválva a barlangkutató szakosztályból, vezetése alatt mint önálló szakosztály folytatta munkáját. 1967-től irányításával szisztematikusan kutatták és térképezték a Tapolcai-tavasbarlang vízzel telt járatrendszerét. Több száz méter addig ismeretlen vízalatti járatot úsztak be mind a Tavaszbarlangban, mind a közeli Kórház-barlangban.

Horváth Győző nevéhez fűződik több sikeres feltárás és szifonátúszás a Baradla Rövid-Alsó-barlangjában. Egyik szervezője és irányítója volt a 80-as évek talán legnagyobb és hatalmas műszaki erőforrást is igénybevevő, végül sikerrel záruló Rövid-Alsó-barlang feltárásnak. A munkálatok eredményeként sikerült 16 szifonon keresztül egy kilométer hosszan megismerni és feltérképezni a járatrendszert.

Győzöt nem csak a barlangok vizének mélye vonzotta, számos tengeri expedíciót szervezett és vezetett az Adriától a Karib-tengerig. Bűvár munkásságának jelentős eredménye a városligeti Illés-kút feltárása és újjáépítése, melyet évtizedeken keresztül szívós kitartással végzett. Munkájára a korona 1991. augusztus 3-án került fel, az újjáépített kútház átadásával.

Megalapítója és évtizedekig irányítója volt az MKBT keretén belül 1977-ben létrejött Vízalatti Barlangkutató Szakbizottságnak. 1984–1991 között a Meteor titkára, majd ügyvezetője volt. Életében szinte minden nehézséget és akadályt le tudott győzni, de a betegség sajnos erősebbnek bizonyult.

Nyugodjon békében!

Végh Zsolt

MIÉRT MEGYÜNK LE ODA?

Gyakran kapjuk azt a kérdést kívülállóktól, hogy minek megyünk a föld alá, mi értelme, hiszen kockázatos. Most, amikor a napokban két külföldi kutató is baleset áldozata lett, mi pedig itt állunk életüket áldozó társainkra emlékezve, különösen fontos hogy tudjuk, és mások is megtudják tőlünk a választ.

Ehhez menjünk vissza az időben addig, amikor még a repüléssel kísérletezőktől kérdezték kívülről azt, hogy minek mennek fel oda? Mikor Otto Lilienthal gépével lezuhant, halálos ágyán utoljára ezt mondta: Áldozatokat kell hozni... Akkoriban sokan nem értették, minek egyáltalán a repülés, még Lilienthal sem tudhatta, hová vezet erőfeszítése. Mi viszont már tudjuk, elég felpillantunk, hogy lássuk a mentőhelikoptereket, óriás utasszállító gépeket és a magyar repülőbajnokokat.

Ugyanez a helyzet a mi kutatómunkánkkal, barlangtúráinkkal is. Szeretjük csinálni, bármit odaadunk érte, de nem tudhatjuk előre, hová vezet. Hány nagy felfedezést alapozott meg egy sáros bontás vagy egyszerű kirándulás? És hány ember látja ennek hasznát? Össze sem számolhatjuk, de még most is csak a mélység megismerésének elején járunk.

Az Erőss Zsolt által felesleges oxigénszívóknak bélyegzett, tévé előtt élő emberek nyilván nem is fogják tudni sosem. Még akkor sem ha Miskolcon vagy Tatabányán naponta olyan vizet isznak amely elődeink munkájának köszönhetően került a vízműbe. Mert ugyebár nem csak barlang hanem karsztkutatók is vagyunk. Tapolcán meg barlangi bűvárok vízmintái segítettek kijelölni a vízmű helyét. Akár ott is maradhattak volna.

Ha már a bűvárokat szóba hoztam, emlékeztek Kominka Zoli halálára? Egyetlen jósvafői sem kérdezte, minek ment oda. Mélyen együtt érzőek voltak. Ők ugyanis már tudják, minek megyünk oda. Egyrészt mert ők is jártak barlangban, ismerik ezt az érzést. Másrészt mert a barlangoknak köszönhető az idegenforgalom, ami sokuk megélhetését biztosítja. A barlangok meg nekünk köszönhetőek, ezt ők jól tudják. Emlékeznek arra, amikor még nem volt ott jelentős ismert barlang... Vannak máshol is, akik tudják rólunk kik vagyunk. Tudják mit teszünk és miért. Látnak minket és ismernek minket. Látják azt is, ha valaki bajba kerül közlünk. Látják, mi is emberek vagyunk és az ember halandó.

Bizony, mindenki elmegy egyszer, akármilyen életet él. Öregem vagy fiatalon, betegségtől, vagy balesetben, de elmegy. Akkor aztán lezárul egy életmű. Lehetett tartalmas, hasznos, boldog élete az embernek, felfedezésekkel, közös éneklésekkel, expedíciókkal. Vagy lehetett üres élete... Ha akarjuk, ilyen életünk lehet, ha akarjuk, olyan, de aki életet választ, kockázatot is választ. Mert mindenképpen van kockázat. Mindenkit érhet váratlan esemény, érheti szokatlan helyzet, vagy követhet el hibákat. Ennek pedig következménye van.

Barlangkutató hősi halottainknak értelmes életük volt, láthatjuk, mi maradt utánuk. Mikolovits Veronika által alapított szakosztály máig segíti a gyermekeket, Bodony Szilárd által kutatott Molnár János-barlang egyre híresebb, Kiss Péter és a Gortaninál lavinában odavesztett barátaink olaszországi felfedezései maradandó értékek, sorolhatnám ezeket az érdemeiket a végtelenségig. Utánuk maradt valami, és maradtunk mi, akik továbbvisszük a lángot.

Mi barlangkutatók igazi életet választottunk a vele járó kockázatokkal együtt. Utánunk marad valami értelmes, hasznos, valami emberi. Mi elmondhatjuk, tényleg élünk

is, nem csak létezőnk, akár természetes úton, akár baleset miatt távozzunk ebből a világból. S ha valakit pont barlangban ér a vég, akkor is elmondhatjuk, élt mielőtt meghalt.

Barátaim, az elmúlt évben nem kellett emlékkövet állítanunk. A biztonságért tett erőfeszítéseink eredménye, vagy a szerencse volt? Remélem az előbbi. De amit mondtam, egyszer mindenki elmegy. Idén fájdalomosan hosszú a lista. Elhagyott minket Kornis Gábor és Téglás Judit kutatótársunk. Mátyus Károly, aki a harminc napos földalatti tábor egyik résztvevője volt itt a Szemlőben. Kitűnő katasztroterezőnk, Gyurmann Csaba. Hiányzik közülünk barlangi mentősünk, Frédi, aki már a Felfedezők napján sem tudott ott lenni. Tímár Zoltán színművész, aki Odorváron kutatót. Berhidai Gyula, aki Jakucs László kutatótársa volt. Horváth Győző a VMTE Nautilus búvára, aki a fent említett tapolcai vízmintavételek résztvevője volt. Legfrissebben pedig Dr. Zámbo László távozott közülünk, aki a karsztosodás folyamatát kutatta és korábban elnökünk volt.

Termékeny és hasznos életet éltek, emléküket örökre megőrizzük. Mi pedig folytassuk tovább, amit eddig velük közösen tettünk. Maradjunk alaposak, mindenre odafigyelők, rajtunk múljon a sorsunk, ne a szerencsén! Jövőre visszavárlak titeket!

Tinn József megemlékezése elhangzott a Barlangkutató Emlékkertben 2017. november 2-án.

SZERVEZETI HÍREK

A CHOLNOKY JENŐ KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI PÁLYÁZAT EREDMÉNYE

A Földművelésügyi Minisztérium anyagi támogatásával, a Társulat idén májusban ismét meghirdette a hagyományos Cholnok-pályázatot annak érdekében, hogy a kutatómunka részletes dokumentálásának ösztönzésével gyarapítsa a karszterületeinkről és barlangjainkról mindannyiunk számára hozzáférhető információkat.

A pályázaton ez alkalommal már angol nyelvű munkákkal is lehetett indulni, s arra az utóbbi évek igen gyér érdeklődéséhez képest örvendetesen nagy számú, 10 pályázótól összesen 11 pályamunka érkezett. A csoport kategóriában benyújtott 2, illetve egyéni kategóriában benyújtott 9 pályamunkát a háromtagú bíráló bizottság (dr. Leél-Össy Szabolcs, Egri Csaba és Takácsné Bolner Katalin) a kiírásban meghatározott szempontok szerint értékelte és pontozta. Az eredmények ünnepélyes kihirdetésére a Székesfehérváron megrendezett Szablyár Péter Szakmai Napok keretében, november 4-én került sor.

I. díj – 100 000 Ft

Sásdi László: A Bükkben végzett víznyomjelzéses vizsgálatok ismertetése és értékelése c. tanulmánya, 88 pont

A 100 oldalas pályamű átfogó jelleggel, területenként és objektumonként ismerteti a Bükk víznyelőiben és víznyelőbarlangjaiban eddig végzett összes nyomjelzéses vizsgálatról fellelhető publikált adatokat és egyéb információkat. Így tárgyalja azok

módszerét, eredményeit és korabeli értékelését, amit a jelenlegi ismeretek szerinti földtani-vízföldtani képpel is összevet. A számos fényképpel, térképpel és grafikonnal illusztrált tanulmány igényes kidolgozású és jól áttekinthető; egy olyan összefoglaló, amelyet a témával foglalkozó jövőbeni kutatók alapmunkaként forgathatnak.

I. díj – 100.000 Ft

Gáti Attila: The Poor Man's Laser Scanner: A Simple Method of 3D Cave Surveying c. cikke, 88 pont

Az angol nyelvű cikk – amelynek társszerzői Rehány Nikolett, Holl Balázs, Fekete Zsombor és Sűrű Péter voltak – egy általuk kidolgozott, újfajta módszert mutat be barlangok háromdimenziós ábrázolásához. E módszer a drága és sérülékeny lézerszenkerek helyett, igen szerény eszközignnyel: a barlangfelméréseknél jelenleg leggyakrabban használt distoX lézeres mérőeszköz segítségével hozza létre a járatok valóságshű, 3D-s modelljét. A fejlesztés lényege egy felületrekonstrukciós algoritmus kidolgozása és az ezt alkalmazó szoftver elkészítése volt. A 13 látványos ábrával illusztrált cikk a brit barlangkutató szövetség *Cave Radio & Electronics Group* folyóiratában jelent meg, ami önmagában is komoly elismerés.

II. díj – 80.000 Ft

Csondor Katalin: A Boltív-forrás radon tartalmának lehetséges eredete c. TDK-dolgozata, 87 pont

A dolgozat – amihez ugyanebben a témában, három társszerzővel közösen a *Journal of Environmental Radioactivity* folyóiratban publikált angol nyelvű cikk, és egy konferencia-előadás powerpoint-bemutatója is kapcsolódik – a Molnár János-barlang vizében kimutatható radonaktivitás-koncentráció térbeli eloszlásának vizsgálatával keresi a választ a címben feltett kérdésre. Rendkívül alaposan dokumentált mérésekkel igazolja az István-terem és a Boltív-forrás között már korábban is feltételezett közvetlen kapcsolatot, s új eredményként veti fel erre a még feltáratlan szakaszra csatlakozó melegvíz-feláramlás lehetőségét.

III. díj – 60 000 Ft

Virág Magdolna: Történeti áttekintés a budai barlangok keletkezéséről c. cikke, 80 pont

A Karszt és Barlangban megjelent cikk e barlangok keletkezéséről publikált különféle nézetekről, elméletekről és azok időbeli változásáról, fejlődéséről ad részletes, alapos és témakörönként csoportosított áttekintést; természetesen kitérve az utóbbi 10-15 esztendőben született, s több korábbi elképzelést módosító vagy árnyaló eredményekre is – e tekintetben újszerű és hiánypótló jellegű. Kritikaként csak a gyakran terjengős és körülményes fogalmazás említhető, ami miatt a cikk meglehetősen „nehézzen emészthető”.

Pénzjutalom, 40 000 – 40 000 Ft

Rybár Olivér: A felszín alatti karsztjelenségek Cholnok János kutatásaiban c. cikke, 71 pont

Az ugyancsak a Karszt és Barlangban, Veress Mártonnal közösen publikált cikk pályázatunk névadójának nemcsak a barlangokkal, de a karsztosodás feltételeivel, az oldódás folyamatával és a karsztok vízáramlási rendszerével kapcsolatos megállapításait, közlését is bemutatja a tudós számos ábrájával illusztráltan. Kár, hogy a

fogalmazásmód kissé leltárszerű; szívesen olvastunk volna például arról is, hogy mely barlangokról voltak Cholnokynak személyes ismeretei; s nincsenek igazán kidomborítva ezirányú munkásságának újszerű elemei sem.

MKBT Vulkanoszpeleológiai Kollektíva, 69 pont

A Kollektíva igényes kivitelű, gazdagon illusztrált Évkönyve változatlanul a 80-as évek gyakorlata szerint épül fel. Jelentős részét a pályázat keretében nem értékelhető anyagrészek, illetve csak a saját meghatározásuk szerint barlangnak minősülő objektumok taglalása teszi ki; s az önállóan is pályázó Szent Őzséb Egyesület által feltárt és dokumentált Visegrádi-hegységi barlangok itt ugyancsak nem voltak figyelembe vehetők. A tudományos fejezet számos témája közül – bár néhol kissé túlbonyolítottak tűnnek – kiemelendők Tarsoly Péter doktori disszertációjához kapcsolódó anyagok, és érdekes Szabó Géza pókos tanulmánya is.

Szenti Tamás: Jelentés a 2016-ban végzett, barlangkutatással kapcsolatos tevékenységéről c. pályázata, 69 pont

A pályázó tevékenységének köszönhetően jelentősen bővült az interneten hozzáférhető, barlangokkal kapcsolatos irodalom. A Magyar Elektronikus Könyvtár Periodika/Adatbázis oldalára felkerültek – cikkenként is külön kereshető formátumban – a *Karszt és Barlang*, a *Karszt- és Barlangkutatás*, valamint a *Beszámoló a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat tevékenységéről* c. kiadványok. A Társulat honlapján is elérhető kiadványok száma a klasszikusok írásai, valamint az E-könyvtár részben gyarapodott tovább; míg a Wikipédia szócikkeinek bővítése kapcsán 4 új sablont, 3 új kategóriát és 92 barlang leírását készítette el.

Pénzjutalom – 30 000 Ft

Slíz György: Földalatti videók c. mozgófilmjei, 65 pont

A YouTube *Földalatt.hu* oldalra feltöltött 46 videó a pályázó és társainak barlangi bontásait, feltárásait mutatja be a nagyközönségnek. Ez részben előnyére, részben hátrányára szolgál. Dicséretes, hogy olyanokat is elér, akik egyébként nem kerülnek kapcsolatba a barlangokkal; viszont emiatt a filmek kevésbé szakszerűek, s gyakran szenzációhajhász benyomást keltenek. Egy, az állami természetvédelem által finanszírozott pályázat esetében az sem szerencsés, hogy szinte mindegyikben megjelenik a szervezet ilyen-olyan szintű elmarasztalása.

Pénzjutalom, 10 000–10 000 Ft

Virág Magdolna: Study of speleothems and other thermal karst features in the caves of the Rózsadomb c. poszter-előadása, 60 pont

Az anyagot a többi pályamunkával összevetve úgy tűnik, hogy a poszter – hacsak nem valami különleges, új eredményt mutat be – nem a Cholnok-pályázat műfaja, hiszen jellegéből adódóan sem alaposságát, sem dokumentatív értékét tekintve nem versenyképes. Bár a szerző nyilván sok munkát fordított a postojnai Karsztológiai Iskola rendezvényen bemutatott angol nyelvű anyag összeállítására, a terjedelem nagy részét közismert tények és korábban már díjazott eredmények teszik ki; az újszerű kénizotóp-vizsgálatokra itt csak utalás történik.

Szent Őzséb Barlangkutató Egyesület, 54 pont

A pályamunka értékelhető részét az esztergomi Vár-hegy 3 kis barlangjának és a

Zsivány-sziklák térségében folytatott bontásaik eredményének a dokumentálása képezi. A maguk által is határesetnek tekintett, Mala-alagútbeli kis üreg barlanggá nyilvánítási javaslata erőltetett, az általuk következetesen Kiss Péter-barlangnak nevezett Dinó-rejtekek lezárásának taglalása miatt pedig – mivel NP megbízásos munka volt – a kiírás értelmében a pályázatot ki is lehetett volna zárni. Az egyesület kevés gondot fordított a megjelenítésre is: a valószínűleg rohamtempóban összeállított 27 oldalt tűzőgéppel összefogva, széteső formában kaptuk meg.

Kocsis Ákos: Fotók, 51 pont

A szerző a Dunántúli-középhegység különféle barlangjaiban készített 21 db, valamint a Társulat szlovéniai tanulmányútján készült 9 db fotójával pályázott. A felvételek jól sikerültek, többnyire látványosak, és az aktuális állapot rögzítésével esetenként hasznosak is az Országos Barlangnyilvántartás számára; összeválogatásuk azonban ötletszerűnek tűnik. Se teljességre törekedés, se tematikus vagy területi rendező elv nem ismerhető fel, így a fotók ugyan dokumentumok, de a pályázati kiírás szerinti dokumentáció elvárásait nem elégítik ki.

Takácsné Bolner Katalin

TÁMOGATÓINK

MOL Új Európa Alapítvány	775 000 Ft	(Verocs Szakosztálynak)
Adventure Caving	40 000 Ft	
Kollár K. Attila	5 000 Ft	

Támogatóink nagylelkű adományait szívből köszönjük.

BESZÁMOLÓK, RÖVID CIKKEK

BESZÁMOLÓ A 2017. ÉVI BARLANGKUTATÓK SZABLYÁR PÉTER SZAKMAI TALÁLKOZÓJÁRÓL

A Társulat 2017. november 3–5-én rendezte meg a Barlangkutatók 'Szablyár Péter' Szakmai Találkozóját, amelynek immár harmadik alkalommal Székesfehérvár adott otthont. A 137 regisztrált résztvevő két nap alatt 32 előadást hallgathatott meg 6 témakörben. Az előadások előtti napon, pénteken az érdeklődők az Oroszlányi Bányászati Múzeumban, az egykori XX-as akna fennmaradt létesítményeiben ismerkedhettek meg a jelenkori szénbányászat mindennapjaival, technológiájával, gépeivel, eszközeivel. Az értő, saját élményekkel fűszerezett szakvezetést egy volt bányász tartotta. A péntek este programja volt Egri Csaba és Borzsák Sári 3D vetítése, amelyen idén Csabáék legújabb alsóhegyi és ausztráliai fényképei mellett a cseh Marek Audy filmjeit láthattuk a venezuelai tepui-k homokkő barlangjairól és iráni sóbarlangokról.

Elnöki köszöntőjében Hazslinszky Tamás rövid áttekintést nyújtott a szakmai napok eddigi történetéről, melyben az is tisztázódott, hogy a mostani a 23. ilyen rendezvény a Társulat életében.

A szakmai programot változatos és színvonalas előadások jellemezték, melyek té-

májában idén a hazai feltáró kutatás és módszertan dominált a külföldi feltárásokhoz képest. A tavalyi visszajelzésekre hallgatva idén is igyekeztünk betartatni az előadások időkeretét, több-kevesebb sikerrel. Ugyancsak a tavalyi észrevételekre reagálva a leginkább közérdeklődésre számot tartó, barlangász közéleti szekció után 45 perces vita-lehetőséget iktattunk be. Ennek eredményeképpen javaslat született a természetvédelmi szervek és a barlangkutatók közötti érdekegyeztető munkacsoport létrehozására, melynek elsődleges célja a vagyonkezelői hozzájárulással kapcsolatos javaslatok, észrevételek megvitatása, kezelése.

A legjobb előadásra vonatkozó szavazólapokat összesítettük, melyek alapján a résztvevők Horváth Gábor 'Navigáció és mozgáskövetés a barlangban' című előadását értékelték a 2017. évi szakmai napok legjobb előadásának. Az előadó jutalma egy egyéves Földgömb folyóirat előfizetés, az Elnökség felajánlásában. A Szakmai Napok előadásai pdf formátumban az előadók hozzájárulásának ütemében folyamatosan válnak elérhetővé a barlang.hu Dokumentumtárban a Rendezvények/Szakmai Napok 2017 könyvtárban.

Idén első ízben került megrendezésre Adamkó Péter kezdeményezésére a Maucha Lászlóról elnevezett, elméleti kérdésekből álló verseny. Az első helyet Hegedűs András, második helyet dr. Ambrus Gergely, megosztott harmadik helyet Fleck Nóra és Kalotai Zsófia szereztek meg.

A rendezvény sikeres lebonyolítása rengeteg munkát igényelt, amelyért minden segítőt nagy köszönet illet, közülük is kiemelve Szarka Gyulát, aki helyszíni szervezőként gondoskodott a technikai háttérről, szállásról, (nagyon bőséges) étkezésről valamint Csépe-Muladi Beátát és segítőit, akiknek a zsíroskenyér party lebonyolítását köszönhetjük. Köszönjük továbbá Egri Csabának és az Adrenalin Tourist Rock Bandnek a péntek, illetve szombat esti remek szórakozást.

Foto: Krekács Károly

Kosztra Barbara

TÁRSULATI MEGJELÉNÉS A FÖLDTUDOMÁNYOS FORGATAGON

A Magyarhoni Földtani Társulat, mint főszervező a Földtudományi Civil Közösség (FöCiK) társjegyesületeivel közösen, az idén is megrendezte a „Földtudományos forgatag” nevű interaktív geokiállítását. A 2017. november 11–12-i rendezvényre ezúttal is meghívást kaptunk, így ezen a hétvégén a barlangkutatók, barlangvédelem, karsztvédelem témájával is megismerkedhetett a Magyar Természettudományi Múzeum belső kiállítási csarnokát meglátogató 2–3000 ezer érdeklődő. A Társulat standjánál meg-

forduló néhány száz felnőtt és gyerek a locsolgató karsztmodell segítségével betekintést nyerhetett a karsztban zajló folyamatokba és figyelemmel kísérhette a víz útját a felszín alatt. A denevérvizet és a barlangi képződmény felismerő játékot helyesen meg-

oldók saját készítésű denevér hűtőmágnest vihettek haza. A legügyesebbek a méltán népszerű csattogós denevér hajtogatásának fortélyait is megismerkedhettek, míg a szakmai csemegékre vágyók barlangos kiadványok, szakkönyvek közül válogathattak. A geokiállítás mellett előadások, filmvetítések, többek között Leél-Össy Szabolcs Ausztráliáról szóló vetítése színesítették a programot. A barlangász standnál Kosztra Barbara, Köblös Gabriella, Krkos Márk, Sári Attila, Steierlein Ildikó, Sűrű Péter, Sziatki Gabriella és Tóth Éva Mária álltak helyt, de az odalátogató barlangászok közül is többen beálltak segíteni. A szerencsésebbek például Börcsök Péter előadásában, első kézből hallhattak az árvízveszélyes barlangok kutatásának nehézségeiről és szépségéről. Mindenkinek köszönjük a rendezvényre szánt időt és munkát!

Foto: Kosztra Barbara

Kosztra Barbara

A TÁRSULAT OSZTRÁK-NÉMET TANULMÁNYÚTJA

A tanulmányútra 2017. augusztus 4–13. között 25 fő részvételével került sor. Az ötletet a 2012-ben Svájcban megtartott Speleodiversity2012 konferencián kezünkbe került ismertető adta. Ebben 2 ausztriai (Tischoferhöhle, Hundalm Eishöhle) és 2 bajorországi barlang (Grafenloch, Wendelsteinhöhle) szerepelt, melyek az Európai Unió Interreg (határon átnyúló) pályázati programjában elnyert támogatásból „Inntaler Unterwelten” (Inn-völgy alvilágok) címmel együttműködést hoztak létre. Valamennyi objektumhoz egységes megjelenésű tájékoztató táblákat helyeztek el, ahol szükséges volt, az odavezető utakat felújították, illetve egységes kivitelű propaganda anyagot jelentettek meg. A program megvalósításához nagy segítségünkre volt a Tiroli Barlangkutató Szövetség vezetője, Renate Tobitsch, aki mind az előkészítésben, mind a helyszíni kalauzolásban aktív részt vállalt.

A nagy távolságra való tekintettel első nap az osztrák Dunakanyarban, a Wachauban iktattunk be megállást, s még az utazás napján a Melki Apátságot kerestük fel, majd másnap Bad Traunstein környékének néhány nevezetes gránit formáját, a Wachstein-t (Vigyázó-kő) és a Franzosenstein-t (Francia kő) néztük meg. Estére érkezünk meg Tirolba, ahol a Thiersee partján fekvő kempingben volt a szállásunk a túra ideje alatt. Néhány fix program kivételével túráinkat igyekeztünk az időjáráshoz igazítani, de mindjárt a Renate által vezetett kirándulásunk második részében nagyon megáztunk. Vasárnap délelőtt a Tischofer-barlanghoz még borongós időben jutottunk fel. Itt többek között jelentős – 380 állattól származó – barlangi medve csontok kerültek elő, de számos bronzkori leletanyagot is találtak, melyet a kufsteini várban található

helytörténeti múzeumban állítottak ki. Délután már Bajorországban a Grafenloch felfedezésére indultunk, szakadó esőben. Szerencsére az utolsó métereket egy 6 m hosszú létrán megteve a barlang impozáns bejáratí szádájába értünk, ahol védve voltunk az esőtől. A barlangot is menedék céljára használták a 10 és 13. század között, mint azt a 2008-as ásatás is igazolta. A program zárásaként még vendégül láttuk kísérőinket egy süteményre és kávéra, majd elbúcsúztunk. Otthon azután hideg zuhany várta a csapatot, sok sátor teljesen elázott, vagy felgyült alattuk a víz. Szerencsére a kemping társalgója megmentette a helyzetet, az út hátralévő részére jól belaktuk, itt ettünk, főztünk, énekeltünk.

Hétfőn a Hundalm-jégbarlang szerepelt a programban. Ehhez két helyről is el lehet jutni, de a két és fél óras gyaloglást nem lehet megúszni, ami kicsit megrostálta a csapatot. Így két részletben néztük meg a nem különösebben impozáns barlangot, ahol egy másik régi ismerősünk, Barbara Wielander várt bennünket. A túravezetők hetenként váltják egymást fent, de ők terepjáróval majdnem a barlangig el tudnak jutni. Társaságunk mászósabb része a gerincen át túrázott vissza a kempingbe, míg a többiek visszafelé is ugyanazt az utat választották. Szerencsére az idő teljesen megváltozott, s így maradt a következő két napon is.

Kedden ismét Bajorországba mentünk. Renate elintézte számunkra, hogy a Brannenbourg-ból induló fogaskerekű vasúttal 34 euro helyett, 17 euros gyerekjegy váltásával jussunk fel a Wendelstein hegycsúcsra (1838 m), illetve ingyen keressük fel a hasonló nevű barlangot, amelyben még overállos túrát is tehettünk. A végállomáson már vártak bennünket, s mindjárt be is engedtek a barlangba, ahol egyébként nincs vezetés, mindenki egyénileg teheti meg a túrát. Négy állomásból álló tematikus kiállítás várja a látogatókat, ahol interaktív információs oszlopok segítségével ismerkedhetnek a biológia, pszichológia, geológia és filozófia barlangi vonatkozásaival. Miután a 170 méter hosszú kiépített részt végigjártuk, elbúcsúztunk azoktól, akik az overállos túrára mentek, s elindultunk az egyéb látnivalók megismerésére. A viszonylag kis területű hegyen többek között volt kis kápolna és egy kilátó. Ez utóbbiból olyan körpanoráma tárult elénk, főleg az Alpok központi gerincének jelentős csúcsaira, amelyet még sosem láttunk, s szerencsére csak kicsit volt párás a levegő. Ugyancsak a hegyen működik a bajor rádió adótornya, amelynek épületében még vendéglő és egy történeti kiállítás is helyet kapott. Aki akart, még szépen kialakított szerpentin felmehetett a tényleges csúcsra is, ahol egy obszervatórium is áll, de ide már nem lehet bemenni. Jól kihasználva a napot, az utolsó fogaskerekűvel jöttünk le. Sajnos ezzel a barlangos látnivalók végére is értünk, s következtek a hegyi programok.

Szerdán nyugat felé indultunk, és az Achen-tó partjáról induló Rofan felvonóval mentünk fel 1831 m-re, ahonnan több túralehetőség közül is választhattunk. Felérve még csodálatos panoráma tárult elénk, később azonban felszállt a felhő, s délutánig takarásban maradtak a csúcsok. Legközelebbi túracélpont a 2039 magas Gschöllkopf volt, melynek tetejére a Sasfészek nevű kilátó épült. A társaság jó néhány tagja viszont eljutott a Rofanspitze (2259 m), illetve a Hochiss (2299 m) csúcsra is. Néhányan még kipróbálták az Airrofan nevű szerkezetet is, amely a Gschöllkopf-ra húzza fel egy sas-szárnyhoz hasonló szerkezeten az embereket, ahonnan azután 80 km/órás sebességgel száguldanak vissza a starthoz.

Még két hegyi programot terveztünk, mindkettőt a szállásunk közelében található Wilder Kaiser hegységben, de az időjárásjelentés nem sok jóval biztatott, így azt a túrát hoztuk előre csütörtökre, amelyik jobban megmutatja a hegység karakterét. Ehhez Ell-

mau település közelében található Wochenbrunnental parkolójában álltunk meg, ahonnan először felgyalogoltunk a Gaudeamus turistaházhoz. A Wilder Kaiser semmivel össze nem téveszthető bizarr sziklatűi azonban most vastag ködben tartózkodtak, s semmi remény sem mutatott arra, hogy előbújjanak. A társaság nagyobb része mégis nekivágott, hogy felkapaszkodjon legalább az Ellmau-i kapuhoz, s még szerencsénk is volt, mert ha nem is teljes panoráma tárult eléjük, de valamit megmutatott jellegzetes formájából a hegység. A túra után még fényképezhettük a kis vadaspark szarvasait, majd szinte a teljes csapat összegyűlt a vendéglőben, ahol a gasztronómiai élvezeteknek is hódolhattunk.

Péntekre jelezték a legtöbb esőt, így távolsági busszal bementünk Kufstein-be, ahol közösen néztük meg a várat, benne történelmünk szomorú emlékeivel, azután mindenki egyénileg indult a város felfedezésére. A prognózis sajnos be is vált, így sok időt nem is töltöttünk bent.

Szombaton székes felvonóval indultunk volna Kufstein-ből ismét a Wilder Kaiser-be, de az időjárás ismeretében lemondunk erről a programról, s helyette Schwaz-ba utaztunk, az ottani ezüsbánya meglátogatására. A bányába a már több helyen is megismert kisvonatos szállítással vitték be a látogatókat, majd a szokásos vetítés, illetve szöveges vezetés keretében ismerhettük meg a bánya történetét és a látványosságokat. A forgalom azonban akkora volt, hogy 10 percenként indultak a csoportok, s szinte végig rohanásban tettük meg a föld alatti utat, pedig lett volna mit nézni. A bányalátogatás után még maradt idő városnézésre is. Este még összegyűltünk egy kis hangulatos éneklésre, de csomagolni kellett, mert másnap indultunk haza.

Utolsó napunkon még megálltunk Grieskirchen mellett, hogy a Tollet nevű kastélyban a Kulturama program keretében berendezett *Barlangok és mesterséges üregek* című kiállítást megtekintsük. Itt Brigitte Macaria bécsi barlangász ismerősünk volt segítségünkre, aki elintézte nekünk, hogy nyitvatartási időn kívül is nagyon szívesen fogadjanak minket, s készségesen végigkalauzoljanak a rendkívül színvonalas kiállításon. Mindenki meg volt lepődve, hogy egy ilyen, az idegenforgalomtól távoli helyen milyen gazdag és változatos anyagot sikerült felvonultatni. A diavetítésen a világ valamennyi jelentős barlangjából a legjobb minőségű fotókat mutatták be, de a kiállítás témakája is tökéletesen alkalmas volt arra, hogy a laikus nagyközönség betekintést kapjon a barlangkutatás valamennyi szakágába. Kár, hogy nálunk hasonló összefoglaló anyagot még nem sikerült létrehozni, pedig igény volna rá. Talán egyszer majd ez is elkövetkezik.

Fleck Nóra

MKBT DUNÁNTÚLI TANULMÁNYÚT

Szeptember 29–október 1. között 19 fő részvétel a Ság- és Somló-hegy térségében jártunk, hogy tanulmányozzuk az egykori vulkáni tevékenység ma is látható jellegzetességeit.

Pénteki napunkon elsőként a Gaja-szurdok felfedezésére indultunk. Bakonyhána felől ereszkedtünk le a szurdok legjelentősebb látnivalójához, a Római fürdőhöz. Az idő rövidege miatt alaposabb bejárásra, így a Savanyú Jóska-barlangjának felkeresésére sem jutott idő, mert az ajkai Bányászati Múzeumba pontosan kellett érkezniünk. A Múzeum számos látványosságot tartogatott számunkra, ahol a bánya egykori munkatársa vezetett minket, akitől sok érdekes történetet is megtudtunk a korabeli működésről.

Aznapi utolsó programunk az úrkúti őskarsztra vezetett, ahol a szépen kiépített ösvényeken mind alulról, mind felülről jól tanulmányozhattuk a mangánérc kitermelésével feltárt 100 millió éves eredeti formákat.

Szállásunk Celldömölkön, a minden kényelemmel felszerelt Edit vendégházban volt, amelyről kiderült, hogy társulati tagunk, Vravuska Levente édesanyja üzemelteti. Levente és fiai a terepi programok lebonyolításában nagy segítségünkre voltak, amelyért ezúton is köszönetet mondunk nekik.

Miután berendezkedtünk a szálláson, megfőztük a vacsorára szánt milánói makarónit, s szokás szerint jó hangulatban töltöttük az estét.

Szombaton Levente fiainak kalauzolásával a Ság-hegy vulkánosságát tanulmányoztuk. Végigjártuk a tanösvényt, leereszkedtünk a kráterbe, illetve megmásztuk a legmagasabb kiemelkedéseket is, ahonnan remek kilátás nyílt a környékre. Ezután a Ság-hegyi Múzeumot kerestük fel, melyben az egykori bányászati üzem működését, valamint a hegy élővilágát és kultúrtörténetét is bemutató kiállítás látható.

Innen egy villámlátogatás erejéig felkerestük Celldömölk központját, és az ott álló Szűz Mária kegy-templomot, majd a Kemenes Vulkanpark Látogatóközpontba tartottunk, melynek komor épületében igen jól összeállított és kivitelezett kiállítás mutatta be a tűzhányók világát. A legmodernebb technikával elkészült bemutatók keretében a látogatók mindent megtudhattak a Föld vulkánjairól, illetve a legfelső szinten a Kárpát-medence, illetve a Ság-hegy vulkánjainak működéséről.

Délutáni programunk előtt Mesteriben, a Vulcano Étteremben egy csalódást keltő gulyáslevest ettünk ebédre, ami legalább átmelegítette a gyomrunkat, mielőtt nekivágtunk volna az újabb terepi programnak. Levente kalauzolásával először Vásárosmiskére mentünk, ahol egy kis felhagyott kőfejtőben gyűjtögettünk kristályokat és még barlangot is találtunk, majd a Kissomlyó vulkáni krátere zárta a felszíni programot, ahol nagyon látványos gázbuborék-maradványokat is láthattunk.

Estére visszatértünk a Ság-hegyhez, igaz most csak a lábához, ahol kellemes, éneklős borkóstolás zárta a napot, amit még kicsit folytattunk a szálláson is.

Vasárnap először a Somlóra látogattunk. A szépen gondozott szőlők és pincék között a legmagasabban fekvő parkolói buszoztunk, onnan pedig gyalog vágtunk neki a hegynek. A legelszántabbak feljutottak egészen a hegy túlsó oldalán álló várromig, a többiek pedig a kilátót célozták meg, amit sajnos zárva találtunk. Lefelé még megálltunk egy nyitott pincénél, ahol kimért és palackozott bort is lehetett venni, „arany áron”, így túl

A Gaja-szurdok (Foto: Fleck Nóra)

így túl nagy üzletet nem kötöttek velünk.

A nap hátralévő részére már csak kulturális programok maradtak, elsőként Herenden a Porcelánmúzeumot, majd Várpalotán a Thury várat látogattuk meg.

Igaz, hogy ezen az úton a barlangok háttérbe szorultak, mégis rengeteg látnivalóval gazdagodtunk.

Fleck Nóra

Speleo Sport árlista

Cordura overall (700 g./m²) extra nagy foltokkal: 24 500 Ft.

Standard overall cordura foltozással: 21 500 Ft.

Hobby overall: 18 500 Ft.

Műnyúl: 11 000 Ft.

Cserélhető betétes térdvédő: 4 200 Ft.

Szoszos bag, kicsi: 2 500 Ft.

Bag 40L: 6 800 Ft.

Bag 80L: 9 000 Ft.

Petzl Stop: 28 370 Ft.

Croll: 13 750 Ft.

Vertex: 21 500 Ft.

Nao: 48 150 Ft.

Tikka XP: 13 750 Ft.

Fixo Duo: 31 810 Ft.

Nagy: 2 700 Ft.

Bag 60L: 7 800 Ft.

Expedíciós bag.: 11 000 Ft.

Pantín: 16 330 Ft.

Ascension: 15 470 Ft.

Elia-Elios: 17 200 Ft.

Myo: 23 210 Ft.

Pixa 3: 18 910 Ft.

Duo Led14: 37 830 Ft.

Fenix HP 12: max 900 lumen! Ára: 22 100 Ft.

Fenix HP 30: max 900 lumen! aksival, töltővel: 39 500 Ft.

Fenix HP 25R Új termék! 1000 lumen, aksival, töltővel: 25 000 Ft.

Karácsonyi akció!

15% kedvezményt adunk minden december 4. és 22. között megrendelt, általunk gyártott termékre!

Téli szünet: december 27.-től január 15.-ig!

Elérhetőség: www.speleo.hu

1094. Bp. Balázs Béla u.30.

06 20 367 6964,

06 1 785 9551

Üdvözlettel:
Kocsis András